

Ni ga bilo v Bobovcu človeka, ki bi bil zatisnil to noč oči, general in njegovi hotmani pa so se posvetovali o planu ali načrtu vojske do belega dne.

Kaj pa so počenjali Lukovci? Tudi pri njih bilo je vse pokonci. Zvedeli so še o pravem času, kaj pomeni krič in šum pri sosedih. „Prav si storil, jaz bi bil vse pure poklal ko podgane!“ — djal je župan Tone Drevar Smodišu, „saj imajo živino vsaki dan na naših njivah.“ Ko je mrak nastopil, pošljejo lončarja Črepovca v Bobovec „na špijon.“ In Črepovec je imel dober nos; bil je prekanjen ko lisica. Zmuzne se tako blizo hiše bobovskega generala, da je izvohal in izduhtal vse, še celi načrt vojskin ali „feldzugsplan.“ — Drugi Lukovci pripravljali so si hitro potrebno orožje; „blago in kri za domovino“ všil je krojač Šušmanič v lukovsko zastavo. In to geslo je šlo iz ust do ust. Tone Drevar in drugi srenjski očetje pa so prevdarjali, kako odgnati silo s silo? Nihče ni poslušal modrega kovača, naj bi se pogodili v miru. „Boj — boj!“ zakličejo, ko jim pride bobovski adjutant vojske naznanjat, in — „boj!“ odmevalo je do poslednje kočice. Kakor v Bobovcu, izvolijo enoglasno župana generala, in razdelijo tudi celo armado na enak način.

Bila je med Lukovcem in Bobovcem obširna mužavina, in skozi njo držala je visoka cesta iz vasi v vas. Kajti zmodrila jih je bila nesreča: imeli so popred tako cesto, da je šel vsak voz do osi v blato, in ob času povodenj gledali so se sosedje čez vodo, ko bi se bili norih gob najedli. Po dolgem posvetovanji napravili so si to novo cesto po načrtu učenega kovača, da ni bilo lepše v celem „rajhu.“ Segala je od Lukovca v Bobovec, iz Bobovca pa v Lukovec, in odtod — kakor vsaka steza — v Rim. Čuda, da ne vedó naši stari narji za njo, akoravno so jim vse rimske ceste dobro znane, — morda tudi ona na nebu.

(Dalje prihodnjič.)

Iz deželnih zborov.

Goriški deželni zbor.

V Gorici 12. jan. ☉ — Po poboju 3. t. m. si niso dali Lahi mirú. Kaj si umislijo? Vprežejo svoje ljudi in hajd v Furlanijo nabirat med velikimi posestniki podpisov za — protest zoper to, kar je bila zborova večina v omenjeni seji sklenila. Pa — pssst! tega ni smel nihče vedeti; al da se nekaj plete in snuje, to smo si lahko mislili. Kedar se pa naši sosedje česa lotijo, je čas tresti se (?!). Ko smo tedaj 10. t. m. zapazili, da se laški poslanci zdaj tu zdaj tam po ulicah zbirajo in v tesnih krogih glave vkup tiščijo, komu bi ne bilo jasno, da kaj namerjajo? In res je bil že počil tak glas in zdel se tim verjetniši, čim dalje so se poslanci pred sejo v stranskih sobah mudili.

Čujte tedaj, kaj se je godilo dalje; vredno je, da se popiše na drobno.

Seja 11. t. m. je imela biti končna letošnja seja, ker so bila vsa opravila že dovršena. Pa to ni bilo menda Lahom po godu; za njihove namene je bilo — kakor se je pozneje pokazalo — neobhodnje potrebno, sklep zborovih sej še vsaj za 24 ur odložiti, kajti njih golobček s protestovimi podpisi ni bil še priletel iz Furlanije nazaj. In res skuje poslanec Candussi nek nov nasvèt: lanska suša je morala biti nasvetu podlaga. Bil je namreč predlog Candussi-ev ta-le: „Naj bi visoka vlada, kedar gre za odpustke na davkih zastran uim, grozdne bolezni itd. tudi sušo v vrsto tacih nadlog štela in posestnikom tudi zavoljo škode po suši, odbitek na davkih dovolila.“ — Vsak nasvèt pa mora biti po opravljenem redu popred v seji razložen in podprt ter kacemu odseku v naprejšnji pretres izročen,

potlej o svojem času na dnevni red djan in poslednjič še le pride na sklepanje. Candussi-ev predlog je imel biti po takem pomoček, sklenitev zbora odložiti. Naši so pa to zapazili in brž se pogovorili, da danes mora biti sklep. Komaj tedaj Candussi v seji svoj nasvèt prebere, že se oglasi poslanec Črne in nasvetuje: ker dolgo zborovanje deželi stroškov prizadeva, — ker je že rečeno, da se danes zbor sklene, in ker je Candussi-ev nasvèt tak, da ni dvomiti, da ga vsa zbornica enoglasno sprejme, da naj ga zbor za nujnega spoznava, ter brž v današnji seji razpravi, da bo mogoče, zbor končati. Temu nasvetu se dr. Rismondo ustavlja, rekoč, da samo nasvetovavec ima pravico, nujnost svojega predloga nasvetovati, drugi pa ne. R. je pa že vedel, zakaj mu ni nujnost po volji, tem bolj se je od slovenske strani na nujnost sililo. Glavar dene nasvèt zastran nujnosti na glasovanje, že naprej zagotovljen, da bo znana slovenska večina za nujnost glasovala; al — al kaj se zgodi? — Na povelje „Feuer“ se po naključbi ena slovenskih pušek ne sproži; vstalo je samo 9 zbornikov. To osodepolno glasovanje je bilo tedaj vzrok, da se je moral zbor sklep po želji Lahov odložiti. O zadevah, ki so bile v seji 10. t. m. na dnevnem redu, ne bom govoril; omeniti pa moram, da je bilo po dr. Deperis-ovem nasvetu konec seje sklenjeno, da naj bode naslednja seja koj drugi dan v četrtek 11. t. m.

11. dne t. m. — Še burniši glas ko unidan se je razlegal danes po mestu, češ, da drevi bo škandal, bodo demonstracije v zbornici. Vedelo se je, da se bode bral protest, samo to se ni vedelo, kakošne podobe da bo, ker po našem pravilniku ne sme zbor protestov sprejemati. Naši poslanci se na tihem modro pomenijo in so na vse pripravljeni.

Na dnevnem redu ni družega, kakor Candussi-ev predlog. — Seja se začne; gnječa, kakor unikat. — Potem ko je bila Candussi-eva zadeva obravnana, prosi dr. Rismondo besede ter naznani, da ima naznaniti neko „peticijo“ nekterih velikih posestnikov. Podpisanih je kakih 30—40 posestnikov, skoraj samo iz Furlanije; iz Gorice sledeči: Emil baron Formentini, Ferd. vitez Maffei; predsednik kmetijske družbe Aleksander žl. Claricini, Anton žl. Persa, Katarina vdova Nardini, Alojzi Tausani, Anton grof Strassoldo, 1 ali 2 juda, in — gospod prvostolni prepozit Avgust baron Codelli-Fahnenfeldski (kot oskrbnik Contavelle-eve sirotišnice). Izmed zbornih poslancev so kot veliki posestniki peticijo podpisali: Candussi, Sikst baron Codelli, (prepozitov brat), Del-Torre, Dottori (vès čas bolan). Senzacijo so tudi še nektera druga laška imena izbudila, ker so bila priča, koliko premore agitacija. — Kako puhli so razlogi v protestu, misli si že lahko vsakteri sam. Rismondo ni pristavil družega, ko nasvèt: „naj bi slavni zbor pritrnil, da se peticija deželnemu odboru izroči, da jo z undanjim (3. t. m.) večininim sklepom vred ministerstvu pošlje.“

Ker sta v protestu gg. Gorjup in glavar grof Pace imenovana in grajana, sta imela lepo priliko, opravičevati se. Deželni glavar grof Pace napové toraj zboru, da, ker je prisiljen zoper osebni napad zagovarjati se, mora predsedniški stol za nekaj časa zapustiti, naprosi podpredsednika dr. Doliaka, da naj med tem predsedništvo prevzame. Grof Pace (prosi predsednika besede. — Slovesen trenutek!): „Gospôda! V 6 letih je danes prvokrat, da sem prisiljen kot poslanec spregovoriti... So trenutki v človeškem življenji, v katerih mu razmere brzdo potrpežljivosti iz rok vzamejo, da je primoran, ne maraje za nič in nikogar, naravnost povedati, kar misli. Jez nisem sicer dolžan pred nikomur opravičevati se, zakaj sem glasoval, kakor sem glasoval

val; al ker se v protestu celó nad osebno poštenostjo (galantuomo) mojo dvomi, moram na vsa usta povedati, da sem ravno kakor pošten mož za Winkler-Gorjupov predlog glasoval. Glasoval sem, ker sem to za koristno spoznal, za koristno za vso deželo sploh in za veliko posestvo posebej; vodilo me je le blagostanje deželino in nikar pristranost; nisem se toraj izneveril niti volivcem svojim, niti interesom velikega posestva. Jez nisem mož raznih barv; le eno barvo imam; geslo moje je pravičnost. Očita se mi, da sem se svoji zastavi izneveril. Gospoda! 200 let že spoznava in spoštuje moja rodovina le eno zastavo. V sencu tiste zastave sem tudi jez od mladih nog izrejen. Tej zastavi vselej zvest ostanem; povzdigoval in nosil jo bom visoko vsikdar — zastavo avstrijsko!“ Te s celó nenavadno navdušenostjo in preverjenostjo govorene besede so zbornike in poslušavce tako elektrizirale, da takega vnetega, naravno-prisrčnega ploskanja in bravo-klicanja ni pisatelj teh vrst še nikdar in nikjer slišal. Bilo je pa to v vsakem oziru pomenljivo ploskanje (v prvo smo videli naše poslance ploskati) tim naravnejše, čim manj smo kaj tacega pričakovali. — Zastopniki znane stranke med poslušavci so se nam prav smilili, reve! — Za Pace-tom je govoril Gorjup blizo tako-le: „Jez nisem nikogar prosil, da naj me voli, in po časti, izvoljenemu biti, nisem nikdar hrepenel; slišal sem marveč praviti, da sem bil le vsled nekega kompromisa med laškimi in slovenskimi volivci vélicegega posestva izvoljen. Lahki so hoteli po vsi sili nekega gospoda v zbor pripraviti; Slovenci niso marali ga voliti, hoteli so imeti Slovenca; pogodili so se toraj tako: Glasujte vi (Slovenci) za našega kandidata in mi vam izvolimo vašega. — Politiškega programa nisem nikoli priobčil; tudi svojih političkih misli volivcem nikdar razodel; toraj do laških posestnikov nikakih posebnih dolžnosti nimam. Glasoval sem ne gledé na narodnost, samo kakor ste mi vest in pravičnost velevali. Takrat ni sicer pravega konflikta med narodnostima; al to naj naravnost povem, da, ko bi kdaj res tak konflikt nastal, glasoval bi jez raji za svojo narodnost“ itd.... Rismondo, oj nesrečni Rismondo,... gotovo, kar živi, ni še take blamaže doživel. Jecljal je nekaj razvezanih besedi in ni hotel še celó svojega poprejšnjega nasveta več formulati; moral ga je siliti glavar. Na to nasvetuje Črne prestop na dnevni red (priprostim bravcem povemo, da je to toliko kot kak predlog „pod klop vreči.“) Rismondo ne vé skor kaj ugovarjati, ostane pa pri svojem nasvetu. — Tù povzame besedo bistrourni Gorjup: „Dasiravno, pravi, je prebrana „peticija“ prav za prav le protest, in bi ga toraj zbor, ko bi hotel, lahko nazaj zavrnil, hočem mu vendar milost skazati, ter dam veljati, da je prošnja, in da je pripuščeno vzeti jo v obravnavo. Al, poglejmo zdaj, kaj bi bil nasledek, ko bi zbor Rismondov nasvèt sprejel. Udaril bi samega sebe po ustih in protestoval zoper to, kar je unkrat sklenil. In deželni odbor bi moral z eno roko potrjeni sklep zastran prenarredbe volitnega reda sprejeti, z drugo pa protest zoper ta sklep ministerstvu predložiti. Kje je tù umnost? Dalje. V čem obstojí konstitucijska parlamentarnost? Ali ne v tem, da se manjšina večini podvrže? Je li pripuščeno, da pobita manjšina zoper postavno storjen sklep večinin protestuje? To bi bil pravi „circulus vitiosus.“ Zadnjič, nonudivši dr. Rismondo-u prijateljski svèt, naj bi za svoj protest kake druge poti poiskal, češ, da naj ga ali naravnost namestništvu ali ministerstvu pošlje, ali po časnikih razglasi, podprè tudi on Črnetov nasvèt (Bravo!). — Rismondo, zahvalivši se Gorjupu za dobri svèt, ne vé več kaj odgovoriti, in vdá se v pomilovanja vredno osodo. (Smeh med poslanci in poslušavci.)

Za Črnetov predlog so glasovali razun znanih naših možakov tudi — oba Ritterja in Visini. In to je, kar je storilo zmago veličastnejšo.

Nauk: Kdor družim jamo koplje, sam va-njo pade.

Tako se je tedaj končala 12. seja in četrta sejna dôba deželnega zbora goriškega.* — Deželni glavar spregovorí k sklepu nekoliko primernih besedi ter zakliče: Bog živi svetlega cesarja! Zborniki in poslušavci ponavljajo 3krat: Bog živi!

Iz deželnega zbora štajarskega.

Iz Gradca 16. jan. * V današnji seji je interpelliral dr. Razlag vlado zastran ravnopravnosti slovenskega jezika z nemškim v šoli in vradih. Živo je popisal, da slovenski jezik še nima tistih pravic, ktere bi moral po cesarjevih besedah imeti, in ktere bi tudi lahko imel, če bi se le postave dobro spolnovale. Zapisniki so nemški, vloge in rzsodbe za Slovence ravno tako in tudi po šolah se slovenščini hudo godí. Še graško vseučilišče nima posebne stolice za slovansko jezikoznanstvo, kajti slovenski jezik se razlaga tam le za prvence. Tudi v pravoslavni fakulteti ni potrebnih slovenskih razlaganj v nekterih predmetih, ki bi se čisto lahko po vaški razlagali v prid slušateljev in dežele. Poprašal je tedaj, ali ne bi bila vlada pripravljena a) ravnopravnost po deželi vresničiti na podlagi že danih postav; b) c. kr. uradnijam, odvetnikom in bilježnikom naročiti s slovenskim narodom v pisanji in govoricí v slovenskem jeziku opravila opravljati, in če niso jezika zmožni, jim veleti, do kterege časa se ga morajo naučiti; c) učiteljem spodnjo-štajarskim slovenskega jezika nezmožnim zapovedati, v katerem času se morajo jezika privaditi; d) skrbeti, da se vsled vstanovitnega pisma slovenskim potrebam vstreže in nekaj predmetov slovenski razlaga. — Na ta vprašanja bomo, kakor je bilo zagotovljeno, skoro odgovor dobili. Da bi se le vlada ne opirala preveč na mnenja uradnij, ktere bo gotovo v tej reči na tanko izpraševala, ampak na posebna mnenja ljudstva, ktera naj bi se na tanko pozvedela. Prepričani smo, da bodo okrajni predstojniki in odborniki tako odkritosrčno povedali svoje želje, kakor so to storili možje Gornjega grada, kterih pritožbo Vam tukaj od besede do besede pošiljam. Glasí se tako-le:

„Blagorodni gospod doktor! Naš prečastiti poslanec! Zaupljivo se drznemo Vas za dve reči prositi, ena zadeva celjsko glavno šolo, druga pa našo gornje-gradsko okrajno uradnijo in sodnijo.

1. Zastran celjske glavne šole.

Od nekđaj je bilo za naše otroke težavno v glavni celjski šoli obdržati in za gimnazijo ali realko pripravljati. Dokler so še naše farne šole samo nemške bile, se učenci niso nobenega jezika naučili in so tudi v dušnem razvitku jako zaostali. Ako so jih stariši v Celje v tretji (zdaj četrti) razred poslali, morali so ubogi fantje ubijati se z učenjem, da so na prašanja iz nemške slovnice, katekizma itd. brez razumljenja odgovarjati mógli, drugače so jih iz šole spodili ali v drugi (zdaj tretji) razred stopiti prisilili. Da je na taki način naša mladež v prvem ali celó še v drugem letu na glavni šoli v podučnih predmetih malo napredovala, se lahko previdi. Še le na gimnazii so se naši učenci poleg latinskega jezika toliko v nemškem izurili, da so tudi popolnoma razumeli, česa so se učili. Odkar so se farne šole predrugačile in se v njih najpred slovenski jezik ter na podlagi tega nemški jezik učí, imamo nekaj več koristi od njih. Otroci se pa vendar ne morejo

* Kar se tiče tistega gosp. zbornika, kteri je v predzadnji seji glasovanje o nujnosti preslišal in zamudil, odpuščeno mu bodi zdaj vse, potem ko nam je njegova „felix culpa“ k tako častni zmagi pripomogla. Pis.

nemškega jezika v tako kratkem času toliko naučiti, kolikor je potrebno, da bi v četrtem razredu nemško slovnico brez slovenskega razlaganja razumeli. To slovensko razlaganje nije samo za naše, ampak tudi za otroke družih krajev neobhodno potrebno in mi imamo pravico ono zahtevati, ker je glavna šola za slovenske otroke celega nekdanjega celjskega okroga osnovana. Pa vendar ni slišati, da bi učitelj četrtega razreda celjske glavne šole kdaj pri učenju slovenščine se poslužil; on vedno le nemški podučuje, ko da bi le nemške otroke pred seboj imel. S tem se nam velika krivica godi. Naši otroci v šoli zaostajajo, marsikteri mora v tretji razred nazaj stopiti, kjer spet nemškega učitelja ima, drugi morajo celo za zmirom šolo zapustiti in to večidel zaradi tega, ker je učenja neprimerna. Toraj prosimo Vas, prečastiti gospod doktor, da bi blagovolili to našo pritožbo slavnemu deželnemu zboru predložiti in nasvetovati, naj bi se sklenilo, da se mora pri učenju na glavni šoli v Celji na slovenske učence ozir jemati in da morajo zaradi tega učitelji te šole slovenski jezik popolnoma znati, to je, da so zmožni iz nemškega jezika v slovenski in iz slovenskega v nemški jezik pravilno predstavljati. Dokler bomo v tej šoli nemške ali slovenske učitelje imeli, ki se niso slovenske gramatike učili, ostane napredek v učenju za Slovence prazna reč.

2. *Zastran gornjegradске okrajne vradnije in sodnije.*

Znano Vam je, da naš okraj z malimi izjemki je slovenski. Ljudje na hribih še besedice nemške ne razumejo, pa je vendar pri naši gosposki v Gornjemgradu vse nemško. Trdi Slovenci nobenega slovenskega pisma ne dobivajo iz pisarnice. Pri zaslišanju se po slovenski odgovarja in po nemški v zapisnik zapisuje ter pod nemške ne svoje besede dá zaslišanec svoj križ ali svoje ime. Da to nije prav, prosta pamet previdi. Toraj Vas prosimo, da tudi zavoljo te nadloge v deželnem zboru nasvetujete, naj bi se sklenilo, da vsa pisma, ktera se iz okrajne uradnije ali sodnije pošiljajo osebam, ki ne znajo nemški, morajo slovenska biti in da vsi zapisniki naj bodo pisani v tem jeziku, ktereга zaslišanec razumi.

Da bi se omenjeni prošnji uslišali, želijo sploh prebivalci gornjegradске okraja, kar mi s svojimi podpisi potrjujemo.

Meseca decembra 1865.

Sledi 38 podpisov okrajnih predstojnikov in odbornikov.

Deželni zbor kranjski.

V 17. seji dne 18. prosenca je za veliko posestvo novovoljeni vitez Gutmannsthal pod prvosedstvom Codelli-jem obljubo storil. Potem podpera gosp. Kappelle svoj nujni nasvet, naj se dovoli podpora iz deželnega zaklada pogorelcem v Vrhu (Schweinsberg), s tem, da je predlanskim od 40 hiš jih pogorelo 36 s hlevi in družimi poslopji vred, da še ti reveži ničesar živeti nimajo, tem manj si morajo sezidati novih poslopij, da je tedaj treba urno priskočiti. Ta predlog se je izročil finančnemu odseku. — Poslanec dr. Zupan poročuje v imenu finančnega odbora, naj se dovoli 600 gold. za kmetijsko in obrtnijsko razstavo, ki jo misli kmetijska družba leta 1867 napraviti. Dr. Bleiweis povdarja, da kmetijska družba ni mogla in še zdaj ne more podati vseh stroškovnik, a da se lahko previdi, da bode precej denarjev trebalo, ako se predvarijo različni stroški, ktere na drobno našteva. Operaje se na zadnjo razstavo v Ljubljani leta 1844, na predlansko v Zagrebu in na lansko v Celovci misli, da bode najmanj 10000 gld. treba, in največje podpore se nadja kmetijska družba od deželnega zbora, ker bode gotovo ta razstava celi deželi na korist. Neče razlagati, da so take razstave za vsako deželo velikoimenne, temveč s kratka pové, da jih je vpeljal leta 1789 fran-

cozki direktorij, ker je vse obrtnijstvo po revolucii potrto bilo, ktero je pa po teh razstavah zopet oživelo. Če ne dobi kmetijska družba izdatne podpore iz deželnega zaklada, bode težko mogoče to misel izpeljati v djanje. O tem pa, koliko naj se dá iz deželnega zaklada, ne stavi nobenega predloga. — Dr. Toman povdarja važnost tacih razstav za celo deželo; če se povsod take razstave napravljajo, tudi Kranjska ne more zaostati. V prvo je dolžan deželni zaklad kaj dati, ker bo kupčijska zbornica težko kaj dati mogla. Ker se pa stroškovnik še predložil ni in se ne vé, koliko bi dostojno bilo dati iz deželnega zaklada, predlaga, naj zbor v principu dovoli podpore, da pa deželni odbor preiskuje, koliko vtegnejo iznašati stroški, in za leto 1867 naj primeren znesek postavi v deželni proračun. Guttman z živo besedo podpera važnost razstave in predlog dr. Tomanov, da naj si deželni zbor šteje v posebno čast pospeševati take razstave. Dr. Costa pravi, da se ne bo toliko zaradi 100letnega družb. obstoja napravila ta kmetijska in obrtnijska razstava — kakor se bere v poročilu finančnega odseka — temveč zaradi preimenitnega in važnega pomena za celo deželo. Ne kmetijska družba, temveč odsek, ki se bode volil iz kmetijske in kupčijske družbe, iz mestnega in deželnega odbora, bode vodil to razstavo; tudi podpora 600 gold. je kaj pičila in kmetijska družba se je le na čelo postavila in 1000 gold. podpisala. Dr. Zupan opravičuje stališče odborovo in da je temu povod bila sama prošnja kmetijske družbe. On misli, da 600 gold. ni tako malo, če se pomisli, da se je za občno kmetijsko in obrtnijsko razstavo na Dunaji leta 1867 le 15.000 gold. dovolilo iz državnega zaklada. Sploh pa nima nič zoper dr. Tomanov predlog, ki nič ne prejudicira. Pri glasovanju je obveljal predlog dr. Tomanov. — Po predlogu deželnega odbora se potrdi prodaja nekega zemljiščinega kosa v srenji zaloški. — Dr. Bleiweis poročuje o predlogu deželnega odbora, naj se dovoli pomoč revežem na Dolenskem. Najpred prečita dopis deželne vlade dne 5. t. m., v katerem je na drobno popisana revščina in stiska prebivalcev v okrajih Trebno, Zatičina, Novomesto, Žužemberk, Kostanjevica in Krško, da nikakor ne bodo zadostile posameznih podpore ter da se pričakuje iz deželnega zaklada izdatna pomoč. Deželni odbor posebno povdarja, da je revščina na Dolenskem hujša od lanske na Notranjskem, kteri se je 1000 goldinarjev dovolilo, ter nasvetuje: 1) naj se dovoli iz deželnega zaklada revežem na Dolenskem 2000 gold. in izroči deželni vladi; zraven pa, ker je sila strašno velika in bo za vse potrebe 34670 gold. trebalo in ker se ne dá po odbitku teh 2000 gold. ostanek dobiti po milodarjih, 2. naj se pomore iz državnega zaklada, kakor se je že družim deželam, kadar so bile v velicih stiskah, pomagalo in 3. naj se tudi iz tistega zaklada, ki je namenjen obdelovanju dežele, podeli znesek, če bi trebalo v pomladi kupovati semenega žita. — Posl. Mulej misli, da bi se dovolilo 3000 gold. za vso deželo, ker še tudi na Notranjskem silna lakota razsaja. Dr. Toman pravi, da te revščine vzrok ni le lanska slaba letina, temveč grozni davki, ki našo deželo na laški meji bolj teže kakor druge oddaljene; če so tedaj po teh nenavadnih in velicih davkih oslabele deželne moči, je najprvo državni gosposki sveta dolžnost, da tudi vedno zvesti in udani kranjski deželi priskoči, kakor je že pripomogla menj revnim deželam. Dr. Bleiweis ostane pri tem, da se 2000 gld. za Dolence obrne, da pa tudi g. Muleju vstreže, naj se 1000 gold. tudi podeli Notranjcem in temu nasvetu se pridruži tudi Mulej. Cearsarski namestnik baron Bach razloži, da je še za Notranjce zaklad s 3000 gold., ktere sta darovala Njih Vel. cesar Ferdinand in cesarica Maria Ana posebno za

okraja Postojno in Senožeče, da pa jih deliti ima le oblast grof Grüne. Po tem razjasnilu odstopi Mulej od svojega predloga, ktere ga pa dekan Toman sopet sprejme tako, da bi se tudi revežem v hribih okraja Kamnik in Brdo pomagalo s 1000 gold. Sklep je obveljal po odborovem predlogu.

V 18. seji dne 20. prosenca je cesarski namestnik baron Bach bral pismo, po katerem je Njih Veličanstvo njemu poslalo 2000 gold., da se zljajša revščina na Dolenškem, za ktere po predlogu pl. Wurzbacha izreče deželni zbor sè slava-klici najgorkejo in ponižno hvalo. Baron Bach je odgovoril na vprašanje g. Svetca zaradi oproščenja slovenščine na tukajšnji gimnazii, da se je in bode vlada vedno držala ukaza dne 22. julija 1860 št. 10225, — da od 718 učencev 24 oproščenih ni toliko število, da je med tem le eden — sin uradnika — rojen od slovenskih starišev, ki so pa več časa v nemških krajih živeli in se tedaj sin ni mogel do dobrega izuriti, sploh pa, da ne izvirajo te prošnje za oproščenje iz nejevoljnosti (Abneigung) zoper slovenščino, temveč iz bojazljivosti (Besorgniss) in nevarnosti, da bi v splošnem spričalu ne dobili kake „ungenügende Note“; da se pa tudi nemški učenci naučé lahko slovenščine, bode vlada, pripozna je njeno važnost, v prihodnje skrbela, da se napravi poseben razred, v katerem se bode slovenščina učencem nemškega rodú predavala v nemškem jeziku.

Potem je poročevalec Kromer bral poročilo odbora, ki se je posvetoval o vladinem predlogu zaradi ustanovitve novih političnih uradnij (gosposk) na Kranjskem. Odbor predlaga, naj se ne vpeljejo novi politični uradi, dokler se ob enem ne preuredé sodnijske in finančne oblasti. S tem predlogom so bili, ko se je občni razgovor pričel, vsi zadovoljni, ne tako z drugim predlogom, da bi se pri tej reorganizaciji vsa dežela razdelila v 24 okrajev (kantonov) po 20000 duš. Cesarski namestnik razjasni stališče vladino, potem pa dr. Costa v daljem, jasnem in krepkem govoru zavrača razloge odborove, ki je najbrže mislil vpeljati poprejšnje okrajne komisarijate, sploh policijske urade, da se ni na to mislilo, kako bi se srenjam pomagalo na noge samostojnega delovanja, da se je premalo oziral odbor na to, ali bomo zidali na podlagi birokratičnega mehanizma, ali na podlagi samouprave; ako se misli, da vsaki človek je kotel, v katerem bi znalo zavreti kaj državi nevarnega, potem je sedanjih 30 okrajev še veliko premalo! (dobro! dobro!) potem bi se pa zopet povrnili časi, ko so na kolodvoru in v gledišči spremljavali vsacega žandarji! (dobro!) Okrožna glavarstva leta 1850 so se napravila pod drugo vlado in na drugih podlogah, kakor se zdaj želé. Posebno se upira stavku v sporočilu, da ni mogoče svobodno življenje v občinah; in če je to res, zakaj niso sedanje gosposke bolj pomagale, da bi se samostojno občinsko življenje bilo izbudilo? (Prav dobro!) Nikakor mu ne gre v glavo, kako bi 24 samostojnih komisarijatov in 24 samostojnih sodstev prve stopnje manj stroškov prizadevalo, kakor polovica teh uradov, posebno če se bode dokaj opravi izročilo okrožnim srenjam ali velicim županijam, potem se tudi okrožna glavarstva ne bodo vtikala drugače v srenjske reči, kakor če bi to zahteval državni prid in tudi ne bode trebalo toliko navodov (komisijonov.) Dr. Costa predlaga tedaj, da bi se še — kolikor mogoče — manjko 12 okrožnih glavarstev ustanovilo, naredile pa velike županije, kakor jih že imajo na Českem in Moravskem, kar bi veliko manj stroškov prizadelo, posebno če bi bile nekatere službe le častne in brez plačila, in tako bi se tudi pomagalo državnim financijam. — Baron Schloissnigg, kot prvosednik v odboru, zanikava, da se je mislilo s temi 24 komisarijati napraviti policijsko državo, odbor tudi ni mislil reči,

da je za zmirom nemogoče svobodno življenje v občinah, ker je spoznal, da je svobodno občinsko življenje ravno slovanskemu deblu prirojeno. (Dobro!) — Dr. Zupan predlaga, naj se čez ta vladin predlog prestopi k dnevnemu redu, ker se nič ne more določiti na tanko. Al tega predloga ni nihče podpiral, tudi sam dr. Zupan ne. Baron Apfaltrern je sè pikavnim govorom najbolj le predgovornike narodne stranke grabil in podperal je birokratične ideje. Gosp. Svetec graja odborovo stališče, ki se le ozira na okrajne gosposke kakor smo jih v prejšnjih časih imeli. Al to ni prav; mi vemo iz verjetnih virov, da si prizadeva vlada kolikor mogoče samoupravo oživeti, da misli še več opravi izročiti občinam in da tudi misli velike županije osnovati, kakor že zdaj imamo samostojne odbore za marsiktere stvari. Občinstvo le želi, da se brž ko mogoče izkopá izpod varstva birokracije, in enkrat prične samo vladati. Okrajni komisarijati bodo tako malo svobodno življenje prebudili, kakor so to zamogli sedanjim političnim uradi skoz 16 let. Zato podpera predlog dr. Costov. — Dr. Bleiweis iz zgodovinskega stališča dokazuje, da smo že samostojno občinsko življenje uživali pod francozko vlado, ko so bile mērije ustanovljene. Ko podá načrt, kako so bile osnovane županije od leta 1810—13, sklene z besedami, da smo na Kranjskem že imeli samostojno županijsko življenje, tedaj ga lahko zopet imamo! — S tem je občni razgovor končan, prihodnjič se prične razgovor o posameznih predlogih.

22. dne tega meseca se je nadaljevala ta razprava na drobno.

Dr. Toman želi, da v 1. nasvetu odborovem namesti „kronovina“ se reče „vojvodina“ kranjska, ker uno ime se je iznajdlo ob času centralizma, to pa zdaj tudi vlada sama rabi. Potem zagovarja narod kranjski, da ni tako okorn za srenjska opravila, kakor ga je Kromer popisal, in da se bojo že dobili možje za županovanje pripravni; saj je vendar samostojno srenjsko gibanje že last bila staroslovanska. (Dobro!) Guttman govori zoper okrajna glavarstva, ter pravi, da ljudstvo hoče majhne okrajne gosposke in da so vsi uradi skupaj. — Svetec dokaže, da s 24 okrajnimi gosposkami bode le vse bolj zmešano, kakor vredjeno. Ker jih po nasvetu odborovem odletí 6, ne bojo tisti okraji, ki gosposko izgubijo, nikakor zadovoljni. Zakaj da je odbor 24 okrajnih gospósk nasvetoval, pa ni težko uganiti. On je hotel staro gospodstvo kantonskih predstojnikov vzdržati; da pa vendar se more nekoliko pobahati, da mu je tudi varčnost (šparovnost) bilo vodilo, je od 30 sedanjih okrajnih gospósk odbil 6, in ker bi po takem tudi odpadlo 6 sodniških gospósk, se v vsem skupaj naredí le 48 politično-sodniških gosposk namesti 60 sedanjih. — Poslanec Brolich pravi, da je autonomija (samouprava) soseskina le veša, ktera človeka zapeljuje. — Poslanec Mulej zahteva, naj se mu očividno razloži dobrota okrajnih zastopništev; zeló se huduje nad tem, da se uradnje v eno mer tako strastno napadajo. On je za okrajne županije, ne pa za okrajna zastopništva. — Predsednik pl. Wurzbach zopet ponavlja, da nihče ni žalil uradnikov, bičala se je le birokracija. (Dobro! pravo!) — Njih eksc. baron Schloissnigg misli, da županije (mērije) pod Francozom leta 1810—1813 niso bile tako izvrstne, kakor se popisujejo; brani birokracijo, da je vendar tudi marsikaj dobrega storila v Avstrii, in pravi, da namesti ces. birokracije pride potem županijska birokracija. — Baron Apfaltrern trdi, da je autonomist, pa vendar hoče 24 okrajnih gospósk; naposled pa trdi — kar nikomur ni znano bilo — da je deželni zbor že odbil okrajna zastopništva?! — Dr. Costa izvrstno pretresa

govore Kromerja, Muleja, Apfaltrerna in Schloissnigga. Dajte soseskam vse, kar ni treba, da bi cesarske gosposke v rokah imele! — pravi — in prav bo na vsako stran; soseske bojo na svojih nogah stale brez vajetev gosposkinih ondi, kjer jih ni treba; kjer so pa potrebne, morajo biti; al kolikor mogoče, malo naj jih bode, in potem bo tudi stroškov manj. Birokracija je Avstrii še malo pomagala; cesarji sami so vzroki velikodušnih prenaredb v starih in novih časih. — Dr. Zupan se v predlogu svojem nanaša le na državni zbor. — Poročevalec Kromer naposled v dolgem govoru zagovarja odborov nasvèt, da bi dežela dobila 24 okrajnih (kantonskih) gospósk. Al brez vspeha so bila vsa priporočila: s 15 glasovi zoper 14 je padlo 24 kantonskih gospósk; s toliko večino pa je padel tudi dr. Costov predlog. Ker ni bilo moč, več samostojnosti rešiti županijam, je bila stranka srenjskega napredka zadovoljna, da je saj odbila staro kopito 24 okrajnih gospósk.

Dopisi.

Iz Gradca 16. januarja. * — Beseda v spomin Prešernov, katero smo 10. tega meseca obhajali, je bila prav slovesna, in ni se bilo kmali toliko ljudi zbralo, kakor pri tej slovesnosti. Pevci so jasno pokazali, kako so se v kratkem času izurili, kajti reči se mora, da je bila vsaka pesem izvrstno in navdušeno popevana, kar so poslušavci tudi z živim ploskanjem priznali. Le škoda, da je vvodni govor moral izostati, ker je bil „Slovenije“ prvosednik na naglo zbolel in je ravno on bil, kateremu je bilo častno naročilo pozdraviti goste ter našemu pesniku govoriti slavo. Gospod pravnik Švinger se je pokazal dobrega govornika po deklamovanju Prešernovega „pevca“. Posebno se je pa bil poslušavcem prikupil dr. B. Ipavec, ki je mojstersko igral svojo lepo overturo. Po besedi je bil ples, ki je trajal do belega dne v veliko veselje lepega spóla, kterega se je bilo res mnogo mnogo sešlo. Počastil je bil to besedo tudi nekdanji srbski minister Nikolajević in je bilo tudi več poslancev in druge imenitne gospode nazoče. — Ali bi ne bilo dobro, da bi tudi naši deželni zbori kaj naklonili slovenski Matici? To željo izročam v prevdar, zlasti odkar vidim, da naš deželni zbor za „unterrichtszwecke“ precej dosti storí, kajti nedavno je odločil za bravno društvo na Joanišču 525 forintov, česar mu Slovenci ne zavidamo, a bi vendar želeli, da bi se tudi v prid naše kulture kaj storilo, kar bi se ravno po omenjenem potu lahko zgodilo. Prevdarite!

Od Savine 21. jan. — Národna veselica, ktera se je 16. t. m. v Laškem trgu v dvorani s puščicami streljajoče družbe na predvečer godú prečastitega gospoda nadžupnika Antona Žuža-ta za ustanovljenje tržanske bolnišnice obhajala, bila je zopet svitla in mila zvezda na nebu našega narodnega gibanja in življenja, in vesel dokaz, da Laški trg ni zadnji med trgi in mesti prijazne savinske doline. — Sešlo se je okoli 200 oseb, med temi veliko število gospej in gospodičin. — Začela se je veselica z daljšim, navdušenim govorom, v katerem sta bila pomen in namen te veselice razjasnjena, sledile so pesmi in igre, in sicer pesmi: „Kojakom“, „Kdor ima srce“, „Oj talasi“, „Lahko noč“, in igre: „Ilirija oživljena“ in „Županova Micika“, pred koncem pa zopet bistroumni in tehtni govor gospoda osnovatelja te veselice. — „Županova Micika“ se je tako gladko in izvrstno predstavljala, da je gledavec nehoté pozabil, da ima diletante pred seboj; sè srčnimi slavo-klici se je ljubeznjivima gospodičinama igravkama in prijaznim gospodom igravcem glasna pohvala izreko-

vala. — Pesmi so se pele od združenega ženskega in moškega, za Laški trg prav močnega kora tako ljubeznjivo in eksaktno, da gromečega ploskanja ni bilo pred konca, da so se še enkrat ponovile; pa tudi do sedaj na Štajarskem še nismo imeli veselja, da bi bili združen slovensk kor slišali. Slava in hvala pevskemu vodju g. Lopan-u! — Kmali pri začetku veselice se je naznanil telegram, v katerem dr. Bleiweis iz Ljubljane gospoda nadžupnika in vse društvo pozdravlja; z velikim veseljem je bil ta pozdrav od vse družbe sprejet in srčno odzdravljen. — Po pesmih je sledil ples, kterega se je venec krasnih gospej in gospodičin vdeležil. V počitni uri pa se je vse okrog miz vsedlo, in sledile so od cele družbe navdušeno pete narodne pesmi in lepe, prav navdušene zdravice. — Gospodu Šavperlu pa se moramo presrčno zahvaliti za njegovo blago misel in njeno čvrsto izpeljavo, za tako lepo narodno veselico, ktero nam je on s podporo domoljubnih gospodičin in gospodov napravil; pokazal je, da en sam omikan, navdušen, za umetnost vnet in nesebičen mož s pomočjo mu sorodnih src več pričeti in izpeljati more, kot kôpa istih ošabnih in zopernih gospodov, ki se obnašajo, kakor da bi bili vse rodoljubje za-se „v štant“ vzeli, kterih pozitivnih, narodu v resnici koristnih del pa nikdo ne pozná! — Še enkrat tedaj presrčno zahvalo vsem gospodičinam in gospodom, kateri so k tej krasni veselici pripomogli, in sploh vsem vrlim Laškim tržanom! Prosimo jih le, naj napravijo savinskim Slovencem kmali zopet tako lepo narodno veselico. Živili!

Iz Ljubljane. V izrednem zboru kmetijske družbe 23. dne t. m. je v imenu gozdnarskega odseka g. Lud. Dimic, gozdnarski oskrbnik, poročal o predlogih, po kterih naj bi se gozdnarski odbor vrstil v glavni odbor kmetijske družbe. Ker se po teh predlogih imajo premeniti družbena pravila, in bi utegnilo prav biti, da se premeni še kaj več o njih, je v soglasji z gosp. Dežmanom, vitezom Guttmannstalom, g. Guttmannom in g. dr. Ahačičem nasvetoval g. dr. Costa: naj po 5 udih pomnoženi glavni odbor napravi osnovo za premembo pravil; v to premembo naj se vzamejo predlogi gozdnarskega odseka, pa tudi še drugi nasveti; tako sestavljena cela osnova naj se natisne, vsem udom razpošlje, v prihodnjem občnem zboru pa, ako je mogoče, meseca maja, v konečni pretres in sklep vzame. — Ker je ta predlog z veliko večino obveljal, so bili v odbor za posvetovanje pravil voljeni gospodje: Dežman, Toman, vitez Guttmannsthal, Dimic, dr. Ahačič; največ glasov za temi pa sta dobila gospoda Faber in Schollmajer. Gospodom gozdnarskega odseka: grofu Jož. Barbo-tu, g. L. Dimic-u (poročevalcu), g. Fr. Vičel-nu, gosp. Henr. Likarju in g. Fr. Schollmajer-u je zbor svojo zahvalo izrekel za njih dobro prevdarjene nasvete, kateri se bojo vzeli v osnovnih pravil.

— C. k. deželno predsedstvo daje na znanje, da milodare za Dolence v živežu, semenu ali kakoršnem koli blagu po deželi prejemajo c. k. kantonske gosposke, v Ljubljani pa magistrat.

Milodari za Dolence.

Gospod baron Anton Zois v Ljubljani 50 gold.; — gosp. A. U. v Zagrebu 10 gld.; — neimenovan dobrotnik po g. Heidrihu 20 gld.; — gosp. A. L. v Ljubljani 5 gold.; — gosp. dr. H. Pavkar, špiritual v Ljubljani 5 gold.; — gosp. dr. Lovro Toman v Ljubljani 5 gold.; — gosp. prof. dr. Valenta v Ljubljani 3 gold.; — gosp. dr. E. Costa, župan v Ljubljani, 10 gld.; — gosp. prof. dr. Čebašek v Ljubljani 5 gold.; — M. H. 5 gold.; — dr. Janez Bleiweis v Ljubljani 10 gold.

Za pogorelce v Harijah: Gosp. prof. dr. Čebašek v Ljubljani 2 gold.; — Ksaverijanski farani na Štajarskem 3 gold.